

Sygn. akt VI ACa 1211/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Krzysztof Tucharz

Sędziowie: SA Ewa Klimowicz - Przygódzka (spr.)

SO (del.) Marian Kociołek

Protokolant: protokolant Katarzyna Mikiciuk

po rozpoznaniu w dniu 16 grudnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. R.

przeciwko U. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 21 listopada 2014 r., sygn. akt IV C 1027/13

I. umarza postępowanie apelacyjne w części dotyczącej rozstrzygnięcia sądu I instancji oddalającego powództwo w zakresie żądania zapłaty, tytułem należności głównej, kwoty 80 000 zł (osiemdziesiąt tysięcy złotych);

II. zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

a) w punkcie pierwszym nadaje mu następującą treść:

„zasądza od pozwanej U. M. na rzecz powódki K. R. kwotę 152 291,94 zł (sto pięćdziesiąt dwa tysiące dwieście dziewięćdziesiąt jeden złotych dziewięćdziesiąt cztery grosze) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 5 września 2013 r. do dnia zapłaty”,

b) w punkcie trzecim poprzez podwyższenie zasądzonych w nim od pozwanej U. M. na rzecz powódki K. R. kosztów procesu z kwoty 2 094,80 zł (dwa tysiące dziewięćdziesiąt cztery złote osiemdziesiąt groszy) do kwoty 4 028,50 zł (cztery tysiące dwadzieścia osiem złotych) pięćdziesiąt groszy,

c) w punkcie czwartym poprzez podwyższenie obciążających pozwaną U. M. kosztów sądowych z kwoty 3 764,80 zł (trzy tysiące siedemset sześćdziesiąt cztery złote osiemdziesiąt groszy) do kwoty 7 614 zł (siedem tysięcy sześćset czternaście złotych),

d) w punkcie piątym poprzez obniżenie kosztów sądowych podlegających ściągnięciu z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki K. R. z kwoty 10 715,20 zł (dziesięć tysięcy siedemset piętnaście złotych dwadzieścia groszy) do kwoty 6 864 zł (sześć tysięcy osiemset sześćdziesiąt cztery złote),

III. oddala apelację w pozostałym zakresie;

IV. zasądza od U. M. na rzecz K. R. kwotę

1 728 zł (jeden tysiąc siedemset dwadzieścia osiem złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

V. nakazuje pobrać od U. M. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 3 593 zł (trzy tysiące pięćset dziewięćdziesiąt trzy złote) tytułem części opłaty od apelacji, od uiszczenia której powódka została zwolniona;

VI. nakazuje ściągnąć z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki K. R. w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie pozostałą część niepokrytej opłaty od apelacji w wysokości 7 634 zł (siedem tysięcy sześćset trzydzieści cztery złote).

VI ACa 1211/15

UZASADNIENIE

Powódka K. R. domagała się w niniejszej sprawie zasądzenia na jej rzecz od pozwanej U. M. łącznie kwoty 304 590,45 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, na którą to należność składały się: kwota 160 000 oraz 30,24 zł zagarnięte przez pozwaną z konta bankowego S. P. po jego śmierci oraz odsetki ustawowe od tych należności liczone od dnia uzyskania przez U. M. w/w środków pieniężnych do dnia wytoczenia powództwa (144 560,21 zł łącznie).

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił częściowo powództwo zasądzając od pozwanej na rzecz powódki kwotę 80 015,12 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 15 II 2014 r. do dnia zapłaty. W pozostałym zakresie żądanie pozwu oddalił, tytułem zwrotu kosztów procesu zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 2 094,80 zł, nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa 3 764,80 zł tytułem pokrycia części kosztów sądowych od ponoszenia których powódka była zwolniona, a ponadto nakazał ściągnąć z zasądzonego na rzecz powódki roszczenia dalsze niepokryte koszty sądowe w wysokości 10 715,20 zł..

Z ustaleń faktycznych jakie legły u podstaw tego rozstrzygnięcia wynikało, że w dniu 9 VI 2006 r. zmarł S. P., z którym pozwana pozostawała w konkubinacie. 3 dni później U. M. założyła konto bankowe na które w dniu 20 VI 2006 r. przelała z rachunku zmarłego na swoją rzecz kwotę 160 000 zł., a w dalszej kolejności kwotę 30,24 zł.. Wyrokiem sądu karnego z dnia 2 XII 2013 r. pozwana została uznana winną zagarnięcia pierwszej z wymienionych kwot.

Spadek po S. P. z mocy ustawy nabyły jego córki po 1/2 tj. powódka K. R. oraz I. P.. Zostało to stwierdzone prawomocnym postanowieniem sądu z dnia 24 I 2007 r. .

W tak ustalonym stanie faktycznym sąd I instancji za bezsporne uznał, iż pozwana bezprawnie zagarnęła z konta S. P. kwotę 160 000 zł, tym niemniej jednak, skoro spadek po wyżej wymienionym powódka nabyła w połowie to należy jej się od pozwanej połowa tej kwoty tj. 80 000 zł jak i połowa drugiej kwoty przelanej na konto pozwanej tj. 15,12 zł.. Zdaniem Sądu Okręgowego powódka niezasadnie domagała się od w/w należności głównej skapitalizowanych odsetek ustawowych za okres od przejęcia tychże środków pieniężnych przez pozwaną do dnia wniesienia pozwu. Jako odosobniony ocenił bowiem pogląd, iż w przypadku szkody wywołanej czynem niedozwolonym odsetki ustawowe z tytułu opóźnienia w spełnieniu świadczenia odszkodowawczego należą się od daty popełnienia przestępstwa. Podnosił, iż zgodnie z przyjętym orzecznictwem (m.in. wyrok SN z 8 VIII 1968 r. wydany w sprawie I CR 117/68) odsetki powyższe należą się, tak jak stanowi art. 455 k.c. niezwłocznie od momentu, kiedy wierzyciel wezwał dłużnika do zwrotu pieniędzy, a nie od momentu powstania zobowiązania. W okolicznościach niniejszej sprawy oznaczało to, że

odsetki ustawowe należą się powódce po upływie 14 dni od dnia otrzymania przez pozwaną odpisu pozwu, który to pozew należało traktować jako wezwanie do zapłaty, ponieważ nie zostało przez powódkę udowodnione, że dołączone do akt wezwanie z dnia 21 VIII 2013 r. zostało dłużnicze tj. pozwanej skutecznie doręczone.

Sąd I instancji zwrócił również uwagę, iż w wyroku karnym skazującym pozwaną za zagarnięcie kwoty 160 000 zł została ona zobligowana do naprawienia szkody w okresie 2 lat, bez jakichkolwiek odsetek ustawowych.

Za nieudowodnione Sąd Okręgowy uznał natomiast twierdzenia pozwanej, iż pobrane kwoty pieniężne wydatkowała ona na spłatę długów konkubenta jak i na pokrycie kosztów jego pogrzebu. Podnosił, iż pozwana nie określiła nawet jakie były to zobowiązania spadkodawcy oraz ile wynosiła ich wysokość, nie określiła także kosztów pogrzebu. Niezależnie od powyższego sąd I instancji wywodził, że w związku z powyższymi twierdzeniami U. M. nie zgłosiła zarzutu potrącenia ani nie wystąpiła z powództwem wzajemnym przeciwko powódce jako współspadkobierczynie zmarłego.

W konsekwencji przyjętego rozstrzygnięcia sąd I instancji uznał, iż powódka wygrała proces w 26 % i w takim procencie zobowiązał pozwaną do zwrotu na jej rzecz poniesionych kosztów procesu, które wyliczył na kwotę 8 057 zł (750 zł opłata od pozwu, 7217 koszty adwokackie, 90 zł koszty dojazdu). Pozwana została ponadto zobowiązana do pokrycia 26 % opłaty sądowej od pozwu, zaś 74 % opłaty sąd nakazał ściągnąć z kwoty zasądzonej na rzecz powódki.

Z wyrokiem powyższym nie zgodziła się powódka zaskarżając go w części oddalającej jej roszczenia oraz rozstrzygającej o kosztach procesu i o przypadającej na nią części nieuiszczonej opłaty sądowej. Powódka podniosła następujące zarzuty dotyczące naruszenia :

- art. 209 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji uznanie, że może ona dochodzić jedynie połowy pobranej przez pozwaną z konta spadkodawcy kwoty, podczas gdy każdy ze współwłaścicieli może wykonywać wszelkie czynności zmierzające do zachowania wspólnego prawa,

- art. 1035 k.c. poprzez jego niezastosowanie i tym samym podzielenie przez sąd masy spadkowej, co do której nie zostało przeprowadzone postępowanie o dział spadku,

- art. 455 w zw. z art. 481 k.c. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie i tym samym naliczenie odsetek ustawowych dopiero od dnia 15 II 2014 r., podczas gdy powódka domaga się skapitalizowanych odsetek na dzień wytoczenia powództwa wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu, czyli przez okres, w którym pozwana opóźniła się ze spełnieniem świadczenia,

-art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczność ustaleń sądu z całością zebranego materiału dowodowego, poprzez błędne uznanie, że powódka nie może wystąpić z roszczeniem co do całości żądanej kwoty pieniężnej.

Tym samym apelująca wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie całej żądanej przez nią należności oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania, ewentualnie o uchylenie w/w orzeczenia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Pismem procesowym z dnia 17 X 2016 r. apelująca cofnęła apelację w części dotyczącej oddalenia przez sąd I instancji żądania zasądzenia na jej rzecz dalszej kwoty 80 000 zł., podnosząc, że pozwana spełniła już powyższe świadczenie na rzecz drugiej współspadkobierczynie po S. P. tj. na rzecz I. P. . Domagała się zasądzenia:

- kwoty 72 078,46 zł tytułem skapitalizowanych odsetek od kwoty 80 000 zł od dnia 21 VI 2006 r. do dnia wniesienia pozwu i od kwoty 15,12 zł od dnia 29 XII 2006 r. do dnia wniesienia pozwu, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu,

- kwoty 72 078,46 zł tytułem skapitalizowanych na dzień wniesienia pozwu odsetek od części roszczenia głównego w wysokości 80 000 zł, spełnionego przez U. M. na rzecz I. P. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu,

- kwoty 15,12 zł tytułem części roszczenia głównego, stanowiącej część kwoty należnej I. P., przewłaszczonej przez pozwaną, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu,

- kwoty 14 950,14 zł, stanowiącej odsetki ustawowe od kwoty 80 000 zł za okres od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tj. do dnia 16 III 2015 r. przez U. M. na rzecz I. P..

W piśmie procesowym z dnia 28 XI 2016 r. powódka oświadczyła, że żąda zasądzenia na jej rzecz tej części roszczenia, którą oddalił sąd I instancji, pomniejszonej jedynie o kwotę 80 000 zł., co do której cofnięto apelację.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Jako nietrafny należało ocenić zarzut apelującej dotyczący naruszenia przez sąd I instancji art. 209 k.c. oraz 1035 k.c. poprzez ich niezastosowanie i w konsekwencji zasądzenie na jej rzecz jedynie połowy dochodzonej należności głównej, odpowiadającej jej udziałowi w spadku po S. P..

Kwestia możliwości dochodzenia przez jednego ze współspadkobierców, przed dokonaniem działu spadku, części wierzytelności spadkowej o świadczenie podzielne, odpowiadającej jego udziałowi w spadku niewątpliwie jest kontrowersyjna.

Przeciwko takiemu rozwiązaniu jako naruszającemu art. 1035 k.c. oraz prowadzącemu do wyeliminowania wspólności majątku spadkowego wypowiadają się przedstawiciele doktryny, reprezentując pogląd przedstawiony w uzasadnieniu apelacji wniesionej w niniejszej sprawie, iż zniesienie wspólności majątku spadkowego może się odbyć jedynie przez dział spadku, przed dokonaniem którego nie wiadomo jest jeszcze jakie konkretnie składniki przypadną poszczególnym spadkobiercom, stąd też spadkobierca bez zgody pozostałych nie może dysponować poszczególnymi składnikami spadku. Wierzytelność o świadczenia podzielne jako objęta wspólnością majątku spadkowego, zachowuje pierwotny kształt i należy do niej stosować reguły dotyczące wierzytelności o świadczenia niepodzielne. W konsekwencji realizacja wierzytelności powinna być traktowana jako czynność zachowawcza i opierać się na treści art. 209 k.c. (E. Drozd. System prawa cywilnego, t. IV, s. 426, A. Kidyba. Kodeks cywilny. Komentarz. Tom IV. Spadki, t 18 do art. 1035, J. Ciszewski w Kodeksie cywilnym. Komentarz, t 8 do art. 1035).

Orzecznictwo sądowe w tym zakresie jest jednak w zasadzie jednolite i reprezentuje pogląd odmienny, który niniejszy Sąd Apelacyjny podziela, że spadkobierca jest uprawniony do dochodzenia od dłużnika udziału w wierzytelności z tytułu dziedziczenia jeżeli przypadające od dłużnika świadczenie jest podzielne. W takiej sytuacji świadczenie dzieli się stosownie do treści art. 379 § 1 k.c. na tyle części, ilu jest będących wierzycielami spadkobierców (patrz orzeczenia SN z: 7 XI 1967 r., I CZ 97/67, z 2 I 1975 r., III CZP 82/74, z 9 XII 2003 r. I PK 93/03, z 7 III 2013 r. II CZ 117/12, z 22 I 2015 r. I CZ 117/14). Podobne stanowisko zajmują niektórzy komentatorzy kodeksu cywilnego – Kodeks cywilny. Komentarz pod red E. Gniewka T 3 do art. 1035 czy też E. Skowrońska Bocian w Komentarzu do Kodeksu cywilnego, Księga IV Spadki, T 15 do w/w art.). Jak wyjaśnił to bowiem Sąd Najwyższy w pierwszym z wymienionych orzeczeń (I CZ 97/67) ani przepisy dotyczące spadku, ani stosowane odpowiednio przepisy o współwłasności w częściach ułamkowych (do których odsyła art. 1035 k.c.) nie pozbawiają spadkobiercy uprawnienia do dochodzenia od dłużnika udziału w wierzytelności przysługującej spadkobiercy z tytułu dziedziczenia, jeżeli przypadające od dłużnika świadczenie jest podzielne. Dochodząc udziału przypadającego mu z tytułu dziedziczenia w wierzytelności mającej charakter świadczenia podzielnego, spadkobierca realizuje własne prawo, gdy tymczasem o działaniu zmierzającym do zachowania wspólnego prawa spadkobierców (art. 209 k.c.) może być mowa wtedy, gdy ze względu na charakter roszczenia może ono być zrealizowane tylko w całości bądź tylko na rzecz wszystkich współspadkobierców, a nie w zakresie odpowiadającym ułmkowi przysługującemu spadkobiercy z tytułu dziedziczenia.

Zasądzenie tym samym przez sąd I instancji wyrokiem z dnia 21 XI 2014 r. jedynie połowy zagarniętej przez pozwaną z rachunku bankowego spadkodawcy kwoty, odpowiadającej udziałowi powódki w spadku po S. P., było rozstrzygnięciem prawidłowym.

W konsekwencji powyższego apelacja powódki w zakresie dalej popieranym, a dotyczącym rozstrzygnięcia oddalającego żądanie zasądzenia na jej rzecz dalszej kwoty 15,12 zł oraz odsetek ustawowych od kwoty 80 015,12 zł przypadającej drugiej współspadkobierczyni S. P. , i spełnionej na rzecz tej współspadkobierczyni w części dotyczącej zapłaty 80 000 zł, uznać należało za niezasadną, a tym samym podlegającą oddaleniu.

Rację ma natomiast apelująca, iż Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia art. 455 w zw. 481 k.c. poprzez błędne zastosowanie w okolicznościach niniejszej sprawy pierwszego z w/w przepisów, co skutkowało zasądzeniem odsetek ustawowych od przyznanej powódce należności głównej dopiero od dnia 15 II 2014 r. .

Przepis art. 455 k.c. stanowiący, że jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, to świadczenie powinno zostać spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania, nie znajduje zastosowania do dochodzenia odszkodowania za szkodę polegającą na zagarnięciu cudzego mienia, ponieważ w tym przypadku zobowiązanie dłużnika z uwagi na jego właściwość (naturę) ma charakter terminowy. Dłużnik zagarniający pieniądze wie bowiem , że należą one do kogo innego i że nie powinny być w jego posiadaniu. Z istoty więc zagarnięcia pieniędzy wynika, że sprawca zagarnięcia jest w zwłoce już od dnia popełnienia przestępstwa i że nie zachodzi potrzeba wezwania go do ich zwrotu, aby uczynić mu skuteczny zarzut, że opóźnia się ze spełnieniem świadczenia (patrz uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 22 IX 1970, zasada prawna, III PZP 18/70, wyrok SA w Poznaniu z z 27 X 10 I ACa 733/10). Dodać jeszcze należy, iż Sąd Okręgowy uzasadniając przyjętą przez siebie datę początkową naliczania odsetek ustawowych całkowicie niezasadnie powoływał się na wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 14 X 2013 r. wydany w sprawie I ACa 326/15 oraz na wyrok SN z 8 VIII 1968 I CR 117/68. Pierwsze orzeczenie dotyczyło bowiem odsetek ustawowych od zasądzonej kwoty zadośćuczynienia (którego wysokości w momencie popełnienia czynu niedozwolonego nie sposób ustalić). W drugim przywołanym wyroku Sąd Najwyższy powołał się na jednolity pogląd orzecznictwa wypracowany pod rządami jeszcze kodeksu zobowiązań potwierdzający zasadność odmiennej koncepcji niż przyjął to sąd I instancji , zgodnie z którą odsetki za opóźnienie od roszczeń z czynu niedozwolonego z wyjątkiem zaboru mienia należały się od daty wezwania dłużnika.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok poprzez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki skapitalizowanych odsetek ustawowych od kwoty 80 000 zł od dnia 12 VI 2006 r. do dnia wniesienia pozwu tj. 5 IX 2013 r. oraz od kwoty 15 ,12 zł od dnia 28 XII 2006 r. do dnia wniesienia pozwu. Jak wynikało bowiem z raportu obrotów na koncie S. P. w w/w dniach pozwana dokonała przelewu wskazanych kwot z tego rachunku bankowego konkubenta na własne konto (k 12). Odsetki powyższe wyniosły odpowiednio : 72 264,11 zł i 12,71 zł, łącznie 72 276,82 zł. (a nie jak wynikało z pozwu 72 280,11 zł) . Na podstawie art. 482 §1 k.c. zgodnie z żądaniem pozwu zasądzone zostały także odsetki ustawowe od zaległych odsetek od daty wytoczenia powództwa tj. od 5 IX 2013 r.. Z mocy art. 481 § 1 k.c. powódce należały się także dalsze odsetki ustawowe od kwoty należności głównej tj. od 80 015,12 zł od dnia 5 IX 2013 r. do dnia zapłaty.

Na podstawie art. 391 § 2 k.p.c. postępowanie apelacyjne w zakresie rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego oddalającego żądanie zasądzenia kwoty 80 000 zł zostało umorzone , wobec cofnięcia w tym zakresie apelacji.

Konsekwencją w/w zmiany rozstrzygnięcia głównego sądu I instancji była zmiana wyroku w części dotyczącej kosztów procesu, które na podstawie art. 100 k.p.c. podlegały stosunkowemu rozliczeniu. Zasadne okazało się żądanie powódki zasądzenia kwoty 80 015,12 zł tytułem należności głównej oraz 72 276,82 zł tytułem skapitalizowanych odsetek. Mając na uwadze żądanie pozwu opiewające na 304 590,45 zł należało przyjąć tym samym , iż powódka wygrała proces w połowie.

Poniesione przez nią koszty sądowe wynosiły 750 zł - opłata od pozwu , 7217 zł wynagrodzenie pełnomocnika , 90 zł koszty dojazdu, łącznie 8 057 zł, z tego 50 % dawało kwotę 4028,50 zł. Taką też należność tytułem zwrotu kosztów procesu została zasądzona na rzecz powódki od pozwanej.

Oplata sądowa od pozwu wynosiła 15 227 zł. . W oparciu o art. 113 ust 1 w zw. z art. 100 k.p.c. oraz 113 ust 2 pkt 1 ustawy o k.s.c. strony obowiązane były pokryć ją po połowie, z tym, że powódka z zasądzonego na jej rzecz świadczenia, czyli po 7613,50 zł..

Powódka uiszcila tytułem w/w opłaty kwotę 750 zł, a tym samym należało ściągnąć z zasądzonej na jej rzecz należności na rachunek Skarbu Państwa, Sądu Okręgowego w W. dalszą kwotę 6864 zł.

Pozwana zobowiązana została do uiszczenia na rzecz Skarbu Państwa, połowy opłaty sądowej w wysokości 7614 zł..

Jeżeli chodzi o koszty postępowania apelacyjnego, to łącznie dochodzonej w nim dalszej kwoty 224 519,67 zł powódka uzyskała 72 276,82 zł , czyli wygrała to postępowanie w 32 %. Poniesione przez nią koszty sprowadzały się do kosztów wynagrodzenia pełnomocnika w kwocie 5400 zł, z tego 32 % wynosiło 1728 zł , taka też kwota zasądzona została na jej rzecz na podstawie art. 100 k.p.c. . (pozwana mimo, że w postępowaniu apelacyjnym reprezentowana była przez profesjonalnego pełnomocnika nie zgłosiła wniosku o zasądzenie kosztów) .

Ponadto w oparciu o art. 113 ust 1 Sąd Apelacyjny nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 3593 zł tytułem 32 % opłaty sądowej od apelacji oraz na podstawie art. 113 ust 2 pkt 1 u.k.s.c. nakazał ściągnąć z kwoty zasądzonej na rzecz powódki pozostałą część tej opłaty tj. 7634 zł.